

ACC. N:R. M. 9818:1-6.

Landskap: Småland. Upptecknat av: B.O. Bondeson.
Härad: S. Möre. Adress: Lesjöfors.
Socken: Gullabo & Torsås. Berättat av: samme person.
Uppteckningsår: 1945. Född år 1884. i Gullabo.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bröllop och bröllops seder.

LUF 52.

1. På vägen till prästen.
2. Hos prästen.
3. Bröllopet.
4. Förning.
5. Vigsling.
6. Insamling till kokerskan.
7. Dans och musik.
8. Bruksätterska.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 9818: /.

1
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När de tu kommit överens att gifta sig, for de till prästem för att ta ut lysning. Bodde de nära, gick de till fots. I så fall rent av smög de sig iväg, för att ingen skulle veta det, förrän prästen kungjorde det från predikstolen. Men det var alltid någon som listade ut, när de for iväg eller gick, och då ~~fira~~ ^{skulle} tilldragelsen ^{celebreras} genom att skjuta längs vägen de for eller gick fram. Det var brukligt, att den som sköt inte ville låta se sig. Det skulle komma som en överraskning för de farande som blott fick ana eller gissa sig till vem som sköt.

Åkte de till prästen, var det svårt att inte bli sedd, och hann man inte ge salut på vägen till prästen, kunde man vara säker om att återfärden genljöd av knallarnas mångfald från undangömda platser i varje by, de två reste genom.

Komna till prästen, tog mannen till orda, sen han hälsat: "Jag vill ha ljüst på söndag." Det äldre uttrycket för lysa är här på orten "ljusa". Prästen förstod hans begäran och lovade att villfara hans önskan, då han hört kvinnans mening. Kyrkoherde Sabelström, som var känd för sin humor, svarade, när Sven Pettersson i Kyrkebo kom och ville ha "ljüst":

ACC. N:R M. 9818:2.

2

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"Det vill jag med, annars ser jag inte att predika." Så brukade prästen fråga mannen, varför han tänkte gifta sig med kvinnan ifråga, och då fick han många gånger höra rätt märkliga bevekelsegrunder. En man i Glosebo svarade på den frågan: "Hon har pengar och de behöver jag". En annan svarade: "Jag har gård och behöver ett kvinnfolk." - Andra lysningsdagen skulle kontrahenterna vara tillsammans i fästmöns hem för att gratuleras och mottaga gåvor av släkt och vänner. Den söndagen kallades gåvosöndag - Så skulle hållas bröllop, vilket varade i flera dagar, om det var för mycket folk, som gifte sig. Det hölls av brudens föräldrar och i hennes hem, dit allt bröllopsfolket samlades på bestämd dag medförande förningar i stora förningskorgar. Skedde vigseln i kyrkan, sköts längs vägen ännu våldsammare än då lysningen togs ut. Först åkte brud och brudgum och tjocka släkten i flera skjutsar allt efter gästernas antal och allra sist ett par karlar försedda med en försvarlig laddning brännvinsflaskor för att bjuda alla som sköt för brudparet. Då skedde inte skjutningen i smyg utan den, som ville bli fägnad kom

ACC. N:R M. 9818:3

3
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

fram ur sitt gömsle och trakterades med brännvin. Vid hemkomsten till bröllopgården började man äta och dricka och dansa. Bruden bar krona av myrten eller ock lånades kyrkans brudkrona, om det var fint bröllop. Under dansen skulle kronan dansas av bruden och därmed var hennes jungfrutid avslutad, och så kunde hon träda in i gummornas hop.-

Under måltiden frambars den ena förningen efter den andra, och det var en lätt sak att veta, vems förningen var. Då man kom fram till kalaset, lämnades förningen till kokerskan, som alltså hade på sin lott att även hålla reda på vems förningen var och vid middagen, då den lämnades fram till matbordet, skulle den som haft förningen med sig börja att "skära" den, som det hette.

Brudeh ledsagades in i kyrkan av brudgummen och bröllopgästerna, som bänkade sig å ömse sidor om huvudingången, ~~kvinnorna~~ på den vänstra och kvinnorna på den högra. Då förmögna bönder gifte bort sina barn utvecklades en verklig ståt ~~och~~ ^{med} kalas i brudens hem.

Ringen var av guld och mera sällsynta fall av silver eller mässing om inte ekonomien tillät bättre. Riktigt fattiga kunde t.o.m. få låna klä-

ACC. N:R M. 9818:4

4
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

der för att kunna gå till prästen och vigas. Det var emellertid sällsynt,
för såväl drängen som pigan sparade alltid så pass av sin lön, att de
kunde köpa enguldring till sin moatje vid giftermålet. I vardagslag hade
man inga ringar på sig i arbetet varken män eller kvinnor av arbetsklass.
Däremot hade alltid bondmororna och de förmögnare bönderna all-tid en
en guldring och kvinnorna 2, då det var söndag eller omde var på fest.
Då gästerna gick till matbordet, skulle de trugas fram. Det var inte fint
att ta plats vid första anmaningen. Det var sed att knuffa fram dem till
bordet. Först var det prästen som skulle fågnas. Han gick först till bor-
det och tog av maten, om det var gående bord, därefter kom kvinnorna och
så männen efter ålder och rang. Riksdagsman, nämndeman och andra förtroen-
demän kom först. Att äta upp allt på tallriken ansågs inte för fint, utan
det rätta var att lämna någon godbit kvar ~~kxxx~~ .
Efter middagen gjordes insamling till kokerskan, som sörjt för välfägna-
den, och det skedde på så sätt, att en tallrik sattes fram på bordet och
i den lades det bidrag varje gäst ville ge. Efter mat och annan spen-
dering började dansen till någon fiolspelares musik. Då skulle kronan

han eller hon

(?)

ACC. N:R M. 9818:5.

5
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

dansas av bruden som tecken på att hennes svärmeri nu var slutat och en lugnare tillvaro började. men på samma gång ansvarsfullare.

Då brudparet gick till sängs, skulle de följas till sängkammaren av ungdomen bland gästerna. Dessa bäddade sedan syskonsäng på golvet och lade sig. Om bröllopet firades under den varma årstiden, då grödan var inbärgad, hände att gästerna vandrade ut på höloftet, slinnran, och lade sig. Det hände vid ett bröllop i Torahult, att brudgummen, som var en något blyg person, sade till bruden på kvällen, då det var tid att kryt till kojs: "Gå du och lägg dig i kammaren, så går jag med pojkarna ut på slinnran och lägger mej." Det är numera omkring hundra år sedan såväl syskonsäng bäddades som natthärbärke på slinnrantogs.

För att få bära krona skulle kvinnan vara jungfru och ej ha barn eller vara grosses.

Bruden kläddes av en kvinna kallad brudsätterska. Hon var kunnig i den konsten och visste hur stassen skulle se ut. En skicklig brudsätterska var eftersökt vid förnämre bröllop, och hon fick fara vida omkring i socknen och utanför, om hon kom i ropet som duktig i ^{Konst} att klä bruden.

ACC. N:R M. 9818:6.

6

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vid bröllopgården byggdes en äreport av gröna björkag, omdet var sommartid. Under vintern gjordes den av granar. På kvällen samlades en hop ungdom mest pojkar för att skjuta för brudparet. Det var ett förfärligt skjutande till långt in på småtimmarna. Brudgummen hade vidtalat någon eller några personer som gick ut till de skjutande och bjöd dem på brännvin. För övrigt fick de inte deltaga i bröllopet,

Det var mycket nedsättande för en kvinna att vara havande, innan hon gifte sig. När därför något sådant anades, skedde giftermålet i hastigare tempo än vanligt, för att inte barnet skulle födas för nära efter vigseln. Bland torpare, båtsmän och dagakarlar var det inte så noga med den saken, men aktade bönder tog det mycket hårt, om dottern råkade i olycka.

Under dansen skulle alla flickorna bilda ring kring bruden, som med förbundna ögon sedan skulle ta den av flickorna, som därefter skulle stå brud. Då bruden lämnade barndomshemmet för att följa med sin man till hans gård, skulle hon gråta för att få glädje ⁱ på det nya hemmet.